

235. Russisch en Surinaams

1. Het akmeïsme (adamisme) is een stroming in de Russische dichtkunst. Een alkali is een Russische distel. De astatki is een residu van Russische petroleum als vloeibare brandstof voor stoomketels. De balalaika is een snaarinstrument. De barzoi (GB, VD ook: borzoi) is een hazewindhond. Als een haas een wind laat is dat een hazewind. De ziekte van Bechterew (bechterew) is genoemd naar een neuroloog, de beilsteintest naar een Russische chemicus van Duitse komaf. Het bolsjewisme (leninisme) staat tegenover het mensjewisme. De Wit-Russische roebel heeft de aanduiding BYR.

2. Een datsja is een buitenverblijf van welgestelden. De domra is een driesnarige luit. De driekeizersslag is de slag bij Austerlitz. Russisch dril dient met name als tentlinnen. Enterzaad (revelaar) is de eerste oogst van lijnzaad. De grootvorst-troonopvolger was de Russische kroonprins. De delfstof ijssteen wordt ook wel kryoliet genoemd. Het imaginisme is een stroming in de poëzie. De imperiaal is een oude gouden Russische munt van 15 roebel. De inkarnaatklaver heet ook wel Franse of Russische klaver. Itar-Tass is een persbureau. De kalasjnikov is een pistoolmitrailleur. Een kibitka (kibitke) is een rijtuig zonder veren of een tent van dierenhuiden bij de Tataren en Kalmukken. De kondratieffcyclus is een economische cyclus van circa vijftig jaar. Een kopeke (GB, VD ook: kopek) is het honderdste deel van een roebel.

3. Het korsakovsyndroom is een hersenbeschadiging bij alcoholisten. Erich von Däniken heeft het boek 'Waren de goden kosmonauten?' geschreven. Het Kozakkenkorps diende onder de tsaren. De sovjetmacht werd metonymisch met 'het Kremlin' aangegeven. De Krimoorlog was een Russisch-Turkse oorlog. De kwas (Jaarboek 2008) is een alcoholhoudende brooddrank. Een laika is een eskimohond. Lait russe betekent in het Belgisch-Nederlands koffie verkeerd, net zo'n uitdrukking als patat met. Lomografie verwijst naar Lomo, een merk van goedkope snapshotcamera's. Machorka is minderwaardige (soldaten)tabak. Een Mig is een gevechtsvliegtuig. Een moezjik is een kleine boer. Moussorgsky heeft 'Een nacht op de kale berg' gecomponeerd. De NEP, de Nieuwe Economische Politiek, is in 1921 door Lenin geïntialiseerd. Oblomovisme is extreme lamlendigheid. De Oktoberrevolutie begon op 7 november. De oosterse (orthodoxe) kerken komen ook voor in het aan de orde zijnde land.

4. Een oudgelovige (Jaarboek 2010) is aanhanger van een in de 17e eeuw ontstane afsplitsing van de Russisch-orthodoxe kerk. Het perm is de jongste periode van het paleozoïcum. Het poed is een handsgewicht, iets meer dan 16 kg. Een pope behoort tot de lagere wereldlijke geestelijkheid. Een potemkindorp is niet meer dan een façade. De Russische inval in 1968 maakte een einde aan de Praagse lente. Het przewalskipaard is de laatste vertegenwoordiger van de wildepaardensoorten. De radikalinski is een pseudo-Russische schertsnaam voor radicale actievoerders. Raskolniken (roskolniken) zijn leden van alle sekten die zich van de Russische kerk hebben afgescheiden. Een raspoetin (intrigant) is iemand die te veel en ongewenste invloed heeft op een organisatie. Let er trouwens op dat je changeant, exigeant en sergeant anders schrijft. Het mendelevium, een element, heeft atoomnummer 101 en symbool Md.

5. Methodacting is geïntroduceerd door de regisseur Stanislavski. De Russische roulette is niet zonder gevaar. De aanduiding voor de Russische roebel is RUB. Het rusleer is juchtleer. Het russificeren is Russisch maken. Hoe doe je het ook al weer op zijn Russisch? Maak de borst maar nat, als je daar na de borsjtsj nog zin in hebt. Een russofiel is een Russenliefhebber. Dat neigt algauw tot russomanie. Samboworstelen is een vechtsport. In een samowaar (samowar) kun je thee zetten (Van Dale ook: theezetten). Een scudraket kan een chemische lading dragen. Een solotnik is een gewicht van vier gram. De sovjet is een raad van arbeiders en soldaten. De Opperste Sovjet was het hoogste Sovjet-Russische bestuursorgaan.

6. Een spetsnaz is een sabotage-eenheid in het Russische leger. De SS-20 is een middellangeafstandsraket. Het stachanovisme is een systeem van officiële erkenning van prestaties die de opdracht overtreffen. De starets is een oudere, in het geestelijk leven gevorderde religieus die als geestelijk leidsman fungeert. De struvietsteen, een niersteen veroorzaakt door ontstekingen, is genoemd naar een Russische diplomaat. De theosofie is een mystiek-filosofische stroming, ontwikkeld door de Russische occultiste H.P. Blavatski.

7. De theremin (Jaarboek 2010) is een elektronisch instrument dat bespeeld wordt door de handen in een elektromagnetisch veld te bewegen. De aanduiding 'tolstojaans' betekent: in de geest van Tolstoj. De trepak is een Russische volksdans. Je schrijft: vadertje tsaar, vadertje Stalin, Vadertje Staat, vadertje Cats en Vadertje Tijd. Een ulaan was een lansier. Warmwaterpolitiek (Jaarboek 2008) is met name sovjet- of Russische politiek en eropuit havens aan open, dat wil zeggen ijsvrij, water te verkrijgen of te behouden. Een werst is een oude afstandsmaat, iets meer dan een kilometer. Zilverbisam is het bont van de watermol.

8. We verplaatsen ons werkgebied naar het Surinaams-Nederlands. Een aboma is een anaconda. Traditionele Afro-Surinaamse muziek verwijst naar de zwarte bevolking. Agoema en amsoi worden als bladgroente gegeten. De kattenstaartamarant met donkerpurperen bloemen wordt bij ons als sierplant gekweekt. Een angisa is de traditionele hoofddoek gedragen door creools-Surinaamse vrouwen. Een awara kun je eten, een awari is een buidelrat. Een bakabana is een beignet met bakbanaan. Een bamboritahemd is een boelewaaihemd. Een bijlegfuif is een American party. Een bonoeman is een sjamaan van de godsdienst winti.

9. DA91 is een Surinaamse politieke partij, DNP2000 ook. Een djak (Jaarboek 2007) is een krik. Een djogo is een literfles met of voor bier. De egraz (Jaarboek 2008) is een strijkinstrument. Frangipanes zijn een soort van Franse gebakjes, maar zijn ook sierboompjes, fajalobi's zijn sierheesters. Filariasis (filaria) is een tropische ziekte. De heriheri is een eenpansgerecht, de hoogkijker (koetai) een vissoort. De ijzerhart is een zekere loofboom. Het Kalina is het Caraïbisch (Caribisch) zoals gesproken in Noord-Suriname. De kankantri is de wilde kapokboom. De kaseko is traditionele creools-Surinaamse dansmuziek.

10. De kawina is een cilindrische trommel. Koekalesi is snelkookrijst. De kotomisi is de creoolse vrouwendracht. Kraukrau bestaat uit chips van de cassave. De krobia en de kwikwi zijn vissen. De leriman is de zendeling en de makaperi is een zeker sieraad. De markoesa is de passievrucht. Een mati is een lesbienne. Moksialesi is een eenpansgerecht van rijst met groente en vlees of vis. De monkimonki is het doodskopaapje. Een obia is een voorwerp met magische kracht. De ograi is het boze oog, dat weer je af met een ograikraal. De ouma is de grootmoeder.

11. Padie is rijst, pagara is vuurwerk van rotjes, een piaiman is een indiaanse sjamaan. Een pipa is een Surinaamse pad. Een porknokker (Jaarboek 2007) is een zelfstandige goudzoeker. De roti is een gerecht. De sabakoe is de kleine reiger. Samosa is een pasteitje, saoto een zekere pittige soep en een sarasara een garnaal. De scag is Surinaamse heroïne. De schudbus (Jaarboek 2007) is een ritme-instrument. De siksjoeroe is een soort van zingende cicade. De skratjie is een soort trommel. Een sodafountain is een bar waar frisdranken en ijs verkocht worden.

12. De sopropo is een bittere komkommer. Sranantongo (GB, VD ook: Sranan(g) of Sranangtongo), takitaki en Surinaams kun je op één hoop gooien. Een swipi is een zweepslang. Een surined is in de jaren zeventig naar Nederland geëmigreerd. Een suriprof is een betaaldvoetballer uit Suriname. De tjauwmin is een soort van dunne bami, op Chinese wijze bereid. De twatwa is een zwarte bisschop.

Rein Leentfaar